

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 4 Sept. 1898. No. 1080.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.30, voor het Buitenland per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren en aan het Bureau te Amsterdam. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer 30 Cent. Aanvragen en vernieling van liefdegaven en Verslagen van Vereen. 12 Cent per regel.

„Onze Hulp en ons Schild.”

Onze ziel verbergt den Heere:
Hij is onze Hulp en ons Schild.
Psalm 33: 20.

Bij het noemen van het Schild, werkt in ons niet zoozeer de herinnering, als veelmeer de voorstelling van wat we op plaat of prent geteekend zagen.

Schilden gebruiken onze krijgsvelden niet meer en zelfs het schobbejak en pantsier is afgelegd. Van geen beukelaar of rondas hoort men onder ons. Een schildknaap is bij ons veldheeren thans onbekend.

Maar zoo was het in Davids dagen niet. In die dagen werd elk jong man bij lans en speer, en deswege ook bij schild en rondas opgevoerd. Elk man in Israël had het schild op den arm gedragen. En als het wapentuig in dagen van vrede aan den wand hing, zag vrouw en kind vaak naar dat schild op als naar het wonder instrument dat het leven van vader of reeds gered had of straks zou redden.

Destijds leefde dus het schild voor aller verbeelding. Men zag het voor zich. Men zag er de deuken in van den lansstoot of van het pijlschot, dat er door was afgeweerd. Het schild was schier in elke woning een voor ieder uitgesteld instrument dat den wand sierde. Men wist van kindsbeen af, wat dat schild te beduiden had. Men zag voor oogen hoe het gehanteerd werd. Men gaf er zich rekenschap van wat kostelijke diensten het had bewezen.

Zoo werd het schild, of wat op hetzelfde neerkomt, het rondas en de beukelaar, voor een iegelijc in die dagen het symbool van heil en redding, van zekerheid te midden der gevaren, van bevelling tegen nood en dood.

En zoo machtig is de indruk van dit schoone symbool op volken en talen geweest, dat wij nu nog, ook nadat reeds eeuwenlang het schild is afgeschafte en ons volk nauwelijks meer weet wat onder een rondas of beukelaar te verstaan zij, nog altoos in allerlei lied, in allerlei betoog en in allerlei predikatie de beelddespraak van het schild ontmoet. Men heeft dan het schild wel gezien, maar men laat het voor zich opleven in de voorstelling.

En zoo zingen ook wij nog van „God den Heere die een zoon en schild is, en is het ook ons een vertroosting, als we tot den vader aller geloovigen de Goddelijke betuiging hooren uitgaan: „Ik ben uw schild, uw loon zeer groot.”

Want ook al leven wij in de rijke, volle betekenis van het schild slechts met moeite in, toch vindt de uitroep van den psalmist: „De Heere is onze hulp en ons schild” ook in onze ziel nog zoo veelzins weerklink.

Immers die uitroep zegt ons, dat er, wat gevaren ons ook dreigen, een almachtig God is, die, ongezien en ongemerkt, nochtans voor ons waakt.

In vast gevaren we telkens verkeerden, verstaan we zelve niet, en reeds daarom beseft geen onzer ook maar van verre wat de trouwe onzes Gods voor ons gedaan heeft, om ons te redden.

We zijn nu nog zoo telkens gelijk aan kleine kinderen, die gedachteloos spelen aan den rand van het woud, terwijl het oog van vader reeds het spoor van den wolf gezien heeft, die in dat woud schuilt, en er op loert om op ons aan te vallen.

Natuurlijk is zulk een beeld nog veel te zwak, om de volle werkelijkheid uit te drukken, maar iets zegt het ons dan toch.

Immers het is zeer gewoon, dat ook in het huislijk leven kleine kinderen van zes, zeven jaar, niets hoegenaamd bespeuren van de ernstige dingen, die het geluk of den welstand van het gezin bedreigen, en dat vader en moeder diep in zorgen zitten, en dat het hun gelukt ook in de toekomst voor hun kleinen een zeer ernstig gevaar af te wenden, zonder dat de kinderen onder hun spel ook maar iets kunnen vermoeden van wat, indien vader en moeder niet gewaakt hadden, ook hun toekomst zou vernietigd hebben.

En ditzelfde nu grijpt in nog veel ernstiger zin gedurig met Gods kind plaats.

Dan is er allerlei onheilgevoel, die het op hem aanlegt, dan is er allerlei gevaar dat voor onze ziele en voor onze toekomst dreigt, dan vliegt er allerlei pijl om ons heen, die op ons gemunt is, maar niet wij die het ontdekken, niet wij die het zien, niet wij die het ontwaren.

Als het pijlschot trof, dan ja, zouden we de wonde merken.

Maar nu niet.

Nu wandelen we gedachteloos voort, en vervolgen half lachend, half spelend onze weg.

Maar omdat wij het gevaar niet zagen, daarom zag God het toch.

Hij voor wien zijn kind als het zwart van zijn oogappel is.

En toen nu de giftige pijl in rechte vaart ons hart zou getroffen hebben, hief onze trouwe God en Vader dekkend en reddend en beschermend de hand zijner goddelijke liefde voor ons op.

Hij was onze Hulp en ons Schild.

Toch gaat het niet altoos buiten ons om. Hoe dieper we in de kennis van onze zonde en van Gods genade worden ingeleid, des te meer wordt Gods kind ook opmerkend gemaakt voor de onheilgevoel en demonische machten, die het op hem aanleggen.

Zijn leven klimt uit het onbewuste almer tot helderder bewustzijn op. Hij begint er meer van te merken wat er met hem voortvalt, wat er om hem omgaat, wat strijd er tusschen God en Satan ook om zijn ziel gestreden wordt.

Eerst was dat ook voor hem alles verborgen achter een ondoordringbaar gordijn. Zoo zag hij niets en merkte hij niets.

Maar hoe verder hij komt in geestelijke kennis, hoe meer dat gordijn begint weggeschoven te worden.

Zoo merkt hij steeds duidelijker, dat zijn worstelingen en zijn strijd op aarde niet op zich zelf staan, maar slechts het uitvloeisel en de nadering zijn van een veel banger strijd, die achter dat gordijn der hemelen tusschen Michael en zijn heilige engelen tegen Satan en zijn booze engelen gestreden wordt.

Die engelenwereld gaat voor hem open, die wereld der demonen wordt voor hem een ontzettende werkelijkheid.

En daarom als hij bidt, denkt hij aan die engelen, en begeert „Gods wil te doen, gelijk die engelen in den hemel,” en denkt hij evenzoo aan dien Satan, en begeert hij van zijn God „verlost te worden van den Booze.”

Hij merkt nu althans iets van het gevaar, hij hoort nu het geroez van den giftigen vliegende peil, zijn ziel doorworstelt duizend dooden; en als hij nu toch niet bezwijkt, maar het gevaar ziet wijken, en de vredegroet van Gods heilige engelen begint door zijn ziel te ruischen, dan weet hij, door wien hij gered en uitgeholpen is, en juicht en jubelt hij in zijn God, die immer zijn Hulp en ons Schild.

En hierbij leeft hij.

Immers hij heeft het dubbel getuigenis in Gods Woord en in zijn eigen geestelijke ervaring. Zijn God heeft het hem betuigd en met zijn Goddelijk Amen bevestigd: „Ik ben uw schild, uw loon zeer groot”; en de ervaring heeft het hem bevestigd, dat wel waarlijk in de ure des gevaars zijn God zich als een schild over hem verhoef en hem uit nood en dood gered heeft.

En nu geloof hij.

Nu is hij in die heerlijke gedachte, dat zijn God zijn Helper en zijn Schild is, reeds vooruit zalig, ook al is er op dat oogenblik nog van geen dreigend gevaar sprake.

Hij weet nu, dat zijn God zijn Schild is; dat hij in zijn God een hem dekkend en ondoordringbaar schild bezit; en dat, welke doodsgevaar er ook over zijn ziel zullen opkomen, hij in zijn God veilig is.

Niet hij kan zich zelve vrijwaren of dekken, maar zijn God staat voor hem in.

„Vrees niet, gij, kleine geloovige, zoo klinkt het met hemeltaal door zijn ziel, mijn oog zal op u zijn, Ik zal maken dat uw voet niet wankelt, en als de doodelijke pijl u treffen zou, zal ik uw schild zijn, dat de pijl tot u niet genake.”

En dit nu schenkt aan Gods kind dat hooge gevoel van geestelijke ruste in zijn God.

Zoo vliedt de angst en wijkt de bangheid van zijn ziele. Niet meer als het gejaagde haert, heeft en schrikt hij voor den pijl des doods, maar als Gods kind rust hij in de Vadertrouw zijns Heeren.

Immers, wat er ook come, wat duizend dooden hem ook bedreigen mogen, hij geloof, dat zijn God zijn schild is en zijn zal, en achter dat Goddelijk schild weet hij zich in nood en dood veilig.

Toch wordt daarom niet elke pijl op dat heilige schild opgevangen.

Soms wil de Heere het, en beschikt Hij het alzo, dat toch onze ziele bitterlijk gewond wordt.

Van achteren weten we dan wel waar dat aan ligt.

Niet aan dat heilige schild, maar daaraan, dat wij in plaats van achter dat schild te schuilen, onszelven hadden blootgegeven, en gewaand hadden, met eigen doorzicht

den pijl wel te zullen mijden, of met de eigen hand den pijl die ons treffen zou, af te kunnen wenden.

Natuurlijk, wie achter het schild zijns Gods veilig wil zijn, moet zich dicht nabij zijn God blijven, moet bij Hem schuilen, en zich niet vermeten om het hoofd buiten dat schild uit te steken.

En toch juist dat doen we zoo gedurig. Niet altoos uit boos opzet; maar meest uit zorgeloosheid. Omdat het gevaar op dat oogenblik was afgewend en we niet aanstonds nieuw gevaar dachten. Omdat we aan onzen zekeren en vasten stand in God gewend raakten, en het schild onzes Gods niet meer waardeerden.

En dan strafte God niet zelden onze roekeloosheid, door ons te laten wonden; niet opdat we gewond zouden zijn, maar opdat we door die wonde van onze roekeloosheid zouden genezen worden.

Die pijl die ons treft moet dan in Gods hand het middel zijn, om ons weer naar God toe te drijven, en ons achter zijn heilig schild te doen schuilen.

Vooral de jongeren van jaren moeten gedurig op die wijs geleerd worden, om niet van eigen hand redding te verwachten, maar al hun heil in het schild huns Gods te zien.

Op later leeftijd komt zulk een uitgliden bij Gods kinderen dan ook minder voor. Wie reeds lang op den weg is, kent de ervaring van den Psalmist: „Ik sloeg er ik werd verdrukt den dwalweg in, maar nu geleerd houd ik uw wet en wegen.”

Door ziele schade en geestelijke schande zijn dezulken wijs geworden.

Zij weten, zij verstaan het, dat alle menselijke schild niet baat, en dat er maar één veiligheid, maar één redding, maar één afdoende bescherming te vinden is, die bevelling en bescherming die achter het schild onzes Gods gezocht en gevonden wordt.

En daarom zingen ook de jongeren van jaren het wel mee, dat „God de Heere een zoon en een schild is”, maar toch ze zingen meer op den klank af, om het schoon der woorden, om het rijke der heilige poëzie.

Maar de waarheid, de volle werkelijkheid van zulk een psalmied verstaat en bekend alleen hij, die zelf voor den eeuwig dood gestaan heeft, en van dien dood door het schild zijns Gods is gered.

Uit de Pers.

Over het lezen van Gods Woord bij de huisgebeden: schrijft L. te K. in de *Frische Kerkbode*:

Eerst in deze eeuw is in de Gereformeerde Kerk in Nederland, dank zij Duitslands invloed, in menig gezin de Bijbel verdrongen door stichtelijke huisboeken, die „amorgens en savonds” worden gelezen. De bekende werken van Van Oosterzee e.a. deden daarbij dienst. Totdat van Engeland uit door de methodische daartegen een reactie is ontstaan. Ongetwijfeld heeft dit methodisme het bijbelgebruik overdeven. Tegenwoordig kan men bijna geen vergadering meer houden van christelijke aard of de opening geschied met gebed en het lezen van Gods Woord. Kerkelijke en politieke vergaderingen, jongelingsverenigingen en maatschappijen, al begint men te denken aan de kerkelijke vergadering van Gereformeerde beginsel is dit niet. Onze vaders begaafden zelfs hun kerkelijke vergaderingen nooit met het lezen van een hoofdstuk uit de Schrift. Maar men saamkomt om te handelen, is zulk een voorlesing minder op zijn plaats. Maar hoezeer deze overdrijving ook moet afgekeerd worden, in elk geval is aan dezen methodischen invloed te danken, dat in menig gezin het stichtelijke huisboek weer plaats maakte voor den Bijbel en de afgeleide boek werd prijsgewezen voor de reine en zuivere bron. Een terugkeer naar de oude Gereformeerde zede, die tot dankbaarheid stemt.

En toch doen wij dat geregeld lezen der H. Schrift zich moeilijkheden voor, die wij gemiddeld onderschatten en die het wel verklaarbaar maken waarom de „huisboeken” een tijd lang zooveel opgang maakten.

Voorerst staat men voor de ernstige vraag of men de Schrift geheel zal lezen, hoofdstuk na hoofdstuk, dan wel alleen die gedeelten, die meer bepaald van stichtelijke aard zijn. Een teedere en kiesche vraag, die wel met ernst onder de oogen behoort gezien te worden.

Aan de ene zijde vindt men dezulken, die met een beroep op het apostolisch woord: *Alle Schrift is van God ingegeven* en is nuttig tot leering, vermaning, onderwijzing en vertroosting, de gehele Schrift doorlezen zonder een hoofdstuk over te slaan. Niet alleen de lange geslachtsregisters in Kronieken enz. worden geheel gelezen, maar ook de reinheidswetten in Leviticus, met al hetgeen betrekking heeft op het verborgen seksuele leven van man en vrouw. Den reinen te allen rein en het is beter — zoo oordeelen desulken — dat de kinderen door de H. Schrift deze dingen te weten komen dan dat edelmoedige praat hen wijs maakt, wat toch vroeger of later geschiedt. Bovendien, slaat men zulke hoofdstukken over, dan prikelt dit toch de nieuwsgierigheid van het kind en wordt straks in het verborgen gelezen wat vader openlijk niet voorlezen durft, en dan dikwijls met een verbeelding, die allerminst heilig is gestemd.

Aan de andere zijde staan desulken, die hoewel volkomen toegevoegd, dat de gehele Schrift Goddelijk is en daarom ook nuttig is tot onderwijzing, toch gelooven, dat daarom nog niet elk deel der H. Schrift juist bestemd is voor huiselijk gebruik.

Ook in de catechisatie en het onderwijs op de Christelijke School zal de onderwijzer de Bijbelsche geschiedenis met zekere voorzichtigheid hebben te behandelen en enkele histories of kort of in het geheel niet bespreken, omdat deze voor de ooren der kinderen minder geschikt zijn. Waarom zou men dan, zoo vragen desulken, ook bij de lezing der Schrift in het huisgezin niet dezelfde regel kunnen volgen? Dit lezen geschiedt toch om het gezin op te bouwen in het geloof, in de vrees des Heeren, in de liefde tot God en zoowel de vele ceremonieele wetten als de geslachtsregisters hebben zulk een stichtelijk karakter niet. Men kan deze daarom gerust overslaan bij de huisgebedenstoefening.

Het is niet gemakkelijk in dezen strijd een uitspraak te doen, omdat in de redenering van beide partijen eenige waarheid schuilt. Ongetwijfeld ligt het meeste gevaar bij het laatste standpunt. Gaat men eenmaal naar eigen willekeur een maatschap aanleggen van wat stichtelijk is, dan is een grenslijn moeilijk te trekken. Men zal beginnen met de reinheidswetten over te slaan; straks zal de geschiedenis van Noach, Lot, Davids val enz. worden overgeslagen; de profeten van Jeremia en Ezechiël zullen niet meer gelezen worden; de brieven van Paulus zullen bediening ontmoeten en zelfs in de Evangelien zal men nog liefst eenige gedeelten ter zijde laten. Zoo houdt men ten slotte slechts een zeer klein gedeelte van de H. Schrift voor het huiselijk gebruik over, een Bijbel, die nauwelijks meer dien naam dragen mag.

Tegen dit laatste euvel nu kan niet ernstig geboeg worden gewaarschuwd en naar onze overtuiging is het nog honderd maal verstandiger de gehele H. Schrift voor te lezen zonder een woord weg te laten, dan dat men ten slotte eindigt met een geheel vernietigd Bijbel bij de huisgebedenstoefening te gebruiken, waarvan het grootste gedeelte bij het voorlezen wordt overgeslagen. Waar gelezen wordt, is om de Schrift te leeren kennen en het zoo broodnodig is, dat niet een stuk, maar heel de Schrift door ons gekend wordt, daar zal men, ook waar men enkele stukken overslaat, zich toch altijd tot het uiterste moeten beperken.

Een tweede vraag, die niet minder belangrijk is, is deze of het voldoende is de Schrift voor te lezen of dat de vader ook geroepen is de Schrift eenigermate uit te leggen en toe te passen.

In bijna alle Gereformeerde gezinnen bestaat het gebruik, dat de vader eenvoudig leest zonder meer. Zoolang dit lezen de bekende bijbelsche geschiedenissen geldt, levert dit minder bezwaar op omdat deze zelfs door eenvoudige leden van het gezin in hoofdzaak wel te volgen zijn. Ook de Psalmen, Spraken, Prediker, en enkele brieven van Paulus kunnen zonder toelichting nog wel verstaan worden. Maar met de profeten en het grootste gedeelte der brieven van Paulus is dit niet het geval. Het gezin luistert, omdat het Gods Woord is, maar draagt er geen de minste vrucht van weg, omdat men wel de woorden hoort, maar de inhoud niet begrijpt. En op de vraag: verstaat zij wat gij leest; zou in de meeste gevallen men het kauerling moeten geantwoord worden: Hoe zou dit kunnen, waar een uitgeleerde ontbrekt?

Nu zijn slechts weinig huisvaders zoo ontwikkeld, dat zij voor den vuis weg deze moeilijke gedeelten der H. Schrift kunnen verklaren. Juist daarom heeft de Gereformeerde Kerk aan de Schrift de kerkelijke kanteekeningen toegevoegd, waarin een schat van verklaring ligt verborgen, die echter voor de meeste huisvaders reukeloos kapitaal is, omdat zij er nooit gebruik van maken. Ja in de meeste gezinnen wordt zulk een Bijbel met kanteekeningen niet eens meer gevonden.

Juist daarom moet met ernst er op gewezen dat het profetisch ambt van den huisvader toch waarlijk niet bestaat in een eenvoudig voorlezen van de Schrift, wat ieder doen kan, maar dat hij zijn gezin ook in de Schrift onderwijzen moet naar de mate der gaven hem geschonken. Daarom behoort een huisvader voor dat hij de Schrift leest, zoo dit eenigzins doenlijk is, voor zich zelf de verklaring aan den kant na te zien, en althans enkele moeilijke gedeelten toe te lichten.

Het is daarbij volstrekt geen eisch, dat telkens een geheel hoofdstuk wordt gelezen en verklaard. Voor de opvoeding in de kennis en het geloof zal het vruchtbaarder zijn tien verzen met het verstand te lezen, dan een geheel hoofdstuk zonder dat het gezin het volgen kan.

De klacht, die men thans zoo vaak hoort, dat men aan dit lezen der H. Schrift, zoodra als men toekomt aan de profeten of brieven, eigenlijk niets meer heeft, zou dan vanzelf ophouden. Het lezen der Schrift zou niet meer een mechanisch sleurwerk worden, een taak, die elken dag moet afgewerkt, maar een geestelijken arbeid, een verrijkt worden in kennis, een opgebouwd worden in het geloof.

En het zou daarbij zeker niet minder uitnemend werken, wanneer de vader een volgend maal aan de kinderen of andere leden van het gezin, naar den aard van het gelezen die meebrengt, kort vroeit wat de vorige maal gelezen was. Niets scherpert zo de aandacht en maakt het geheugen williger om te onthouden, dan een herhaling van wat gehoord is.

Voor Kootwicks Scholen.

Ingekomen bij den heer B. RIJNSMA, hoofd der school te Kootwijkbroek: Van den heer P. H. ROEST te Appeltoren f 1.55, en van den heer M. Zuidam te Capelle a/d. IJssel f 1.

Bij Ds. HOUTZAGERS: Van den heer S. v. d. Brug te Woudsend, gevonden in de collectie f 1; van N. N. te Baarn f 2.50; uit de Unie-collectie te Schalkwijk van X. Y. Z. f 10; van den heer J. J. Meijer te Wommels f 1; van G. K. H. Z. te Zwartsluis f 2.25; van den heer Queendag, signatfabrikant te Harlingen f 10, Unie-collectie; van Z. v. d. M. te IJssmonde f 0.50.

D. HULLEMAN, Penningmeester.

Buitenland.

Duitsland. Von Bismarck's persoonlijke verhouding tot de religie. In een vorig artikel hebben we uiteengezet welke houding de overleden Duitschen Kanselier aannam tegenover de kerk des Heeren, laat ons nu nog enkele mededeelingen doen omtrent zijn persoonlijke verhouding tot God.

Von Bismarck, zoo schreven we, liet niet na, om als er gesproken werd van de groote uitkomsten die hij door zijn politiek verkregen had, de eere daarvan aan den Heere te geven. Ter illustratie deelen wij de volgende anekdote mede. De kanselier ontmoette eenmaal in den Berlijnschen „Thiergarten” den generaal superintendent Buechel. De laatste bleef staan en sprak aldus den rijkskanselier aan: „Doorluchtigheid, ik wilde u gaarne de hand drukken en uitdrukken hoezeer ik mij er in verblij, dat u alles zoo merkwaardig gelukt.” Von Bismarck antwoordde: „zeg niet te veel,” en hij telde zes groote staatkundige plannen mede, telkens daarbij aantoonend, dat hij het zoo had gewild en dat zoo gans anders was uitgekomen. „Ik wil u wat anders zeggen: Ik ben blijde wanneer ik bemerk waar de Heere God heen wil, en wanneer ik Hem dan kan naastropelen.”

Den 3den Juli 1851 schreef hij aan zijne vrouw: „Hoe veel schijnt mij thans klein toe, wat mij voor 14 jaren groot scheen; hoeveel eervardig, wat ik toen bespottte. Hoeveel bladeren kunnen nog uit onzen invendigen mensch voortspruiten, en weder vervellen, tot weder 14 jaren voorbij zijn, tot 1865, wanneer wij het heilven! Ik begrijp niet, hoe een mensch, dien over zich zelve nadenkt en toch van God niets weet of weten wil, het leven dragen kan, minachting en verveling moet zijn deel zijn. Ik weet niet, hoe ik het dagen uitgehouden heb; moest ik nu leven als toen, zonder God, zonder u, zonder kinderen — ik zou inderdaad niet weten waarom ik het leven niet zou afleggen als een vuil hemd, en toch zijn de meesten mijner bekenden zoo, en leven.”

In een zomernacht zwom hij bij Rüdesheim over den Rijn naar den Mühlentoren bij Bingen en rat toen met een vriend onder een glas wijn — „mijn klein testament en den sterrenhemel brachten ons op christelijke gesprekken en ik torde lang aan de dengzaamheid zijner ziel, waaraan hij zich op de manier van Rousseau vast hield, zonder iets anders te bereiken als dat ik hem tot zwijgen bracht.”

In den Pruisischen handdag riep Von Bismarck in 1849 eenmaal uit: „Ik hoop het nog te beleven, dat het gekkenisch (Narrenschick) van deze tijd op den rots der Christelijke kerk schipbreuk lijdt; want nog staat het geloof aan de geopenbaarde waarheid bij het volk vaster dan het geloof aan de zaligmakende kracht van een artikel der grondwet.”

Van groot belang is een brief van Von Bismarck aan Andrae in Pommeren. Juist was de conventie te Gostein gehouden. Von Bismarck had zich aan een badplaats tegelijk met de beroemde zangeres Paula Lucca laten fotograferen. Dit werd door de bladen gemeld, de *Kladderadatsch* maakte er natuurlijk gebruik van om enige caricaturen daarover in de wereld te zenden. In dezen tijd had hij ook Virchow, den bekende afgevaardigde, die Von Bismarck gebrek aan waarheidsliefde had verweten, tot een duel uitgedaagd. Daarover was zijn vriend Andrae bejeld en schreef hem er over. Op den tweeden kerstdag van 1865 antwoordde von Bismarck hierop dat het hem van harte leed was, als hij aan geloovige Christenen ernstig gaf. Maar hij meende dat hij in zijn positie niet kon nalaten ernstig te geven. Hij beroept zich op het gezegde van zijn vriend dat van zijn doen en laten niets verborgen blijft, om aan te toonen dat als dit waar is, het niet kon nithijven dat er rechtmatig of onrechtmatig ernstig genomen aan zijn handelingen werd. Hij schrijft voort dat hij niet kan toegeven dat alles van hem openbaar wordt. „Gave God, dat ik buiten datgene wat aan de wereld bekend werd, geen andere zonden voor mijne rekening had,” zoo schrijft hij, en geeft daarbij te kennen dat hij alleen op de verzoening hoopt door Christus bloed.

Wat het duel met Virchow betreft, schrijft hij: „wanneer ik mijn leven op het spel zet, doe ik dit in hetzelfde geloof, dat ik in langen en zwaren strijd, en in oprecht en onmoedig gebed tot God gebed heb, en dat mij het woord eens menschen, ook niet dat van een vriend in Christus en van een dienazijner kerk, niet afneemt. Wat het kerkbezoek aangaat, moet ik u mededeelen dat het onjuist is als men beweert dat ik nooit een bedehuis bezoek.” Von Bismarck deelt dan voorts mede dat gezondheidsredenen hem beletten geregeld het kerkgebouw te bezoeken, terwijl hij ten slotte mededeelt dat Paula Lucca een dame is, die men, al was zij ook zangeres bij de opera, geen onsedelijk leven kon verwijten evenmin als hem zelve. Had hij kunnen voorzien, dat het portret ernstig zou geven, dan had hij zich niet onder het bereik van het toestel van den fotograaf gesteld. Ten slotte drukt hij de hoop uit dat de genade Gods hem de stof des ootmoedigen geloofs niet ontnemen zal, en dat dit geloof hem niet hardhoorend voor berispende woorden van vrienden maken zal, noch toornig tegen liefdelooze en hooghartige oordeelverellingen.

Deze brief levert het bewijs dat ook Von Bismarck beheerscht werd door vooroordeel. Hoe kon hij anders zijn voorgenomen duel goed praten!

Over de evangelische „Orthodoxen”, die zich aan den Bijbel houden liet hij zich eenmaal op de volgende wijze uit: „Wie uit de kerk treedt, moet aan zijn geloof of liever aan zijn ongelooft een offer kunnen brengen. Den Roomschen neemt men het niet zoozeer kwalijk, wanneer zij „orthodox” zijn, d. w. z. wanneer zij aan hun geloof vasthouden, den Joden evenmin, in de Lutherischen kon men het niet dragen. Zij worden voor ketterijgers gescholden, wanneer zij de niet-orthodoxen, die het geloof aan den Bijbel en aan de waarheden der reformatie er aan gegeven hebben, willen weren.

De evangelische orthodoxen door de pers

en in de maatschappij vervolgde en bespot worden, dit vinden de lieden zoo gewoon. Juist de zoogenoemde „verlichte menschen" zijn dikwerf het minst verdraagzaam; zij vervolgen hen, die gelooven, met spot en haan.

Aan een zuster die een veelbelovenden zoon had verloren, schreef hij een troostbrief, waarin hij haar vermaant hare rechtmatige droefheid niet te laten overslaan tot opstand tegen het bestuur Gods en wijst er haar op hoe veel zegeningen God nog dagelijks schenkt en hoeveel omringend gevaar, Hij afwendt. „Wij moeten niet aan deze wereld kleven, noch ons tehuis daarin zoeken. In het gelukkigste geval duurt het nog 20 of 30 jaar en dan zijn wij uit de zorgen van dit leven, en onze kinderen zijn op het punt gekomen waarop wij thans zijn en worden met verwondering gewaar, dat het vroolijk begonnen leven weder begint te tanen. Het zou het aan- en uitkleeden niet waard zijn, wanneer het daarmede gedaan was."

De bijbel die Von Bismarck nalist deed duidelijk zien, dat hij door den grooten staatsman veel gelezen was.

In oorlog en vrede was hij des avonds voor hij zich ter ruste begaf gewoon om uit de bijbelschriften der Broedergemeente en uit de „geestelijke opwekkingsuren" van Heinrich Müller te lezen.

Wij zullen ons er wel voor wachten om over dit alles den staf te breken. Slechts willen wij opmerken dat het persoonlijk leven en belijden van den grooten staatsman niet het uitgangspunt was van zijne handelingen als staatsman.

Engeland. Het kerkelijk vraagstuk opnieuw aan de orde.

De dood van den grooten staatsman Gladstone, zal voor de liberale partij in Engeland het onaangenaam gevolg hebben dat de verdeeldheid in eigen boezem zal toenemen. Gelijkt we reeds meermalen hebben aangetoond bedoelt de liberale politiek van Gladstone niets anders, als wat in Nederland de anti-revolutionairen beoogen, terwijl de staatkundige tegenstanders der liberalen, of de zoogenoemde Tories, conservatieven met een Christelijken tint kunnen noemen. De liberale politiek die Gladstone beoogde gestuurd door bijna al de leden der Nonconformistische kerken. Gladstone zou nooit hebben kunnen tot stand brengen wat hij wrocht, indien niet de leden der vrije kerken hem met vereenigde kracht hadden bijgestaan.

Nu is het vraagstuk, of in een land als Engeland een geprivilegeerde staatskerk mag blijven bestaan, alleen maar in Ierland opgelost. In Schotland waar ongeveer de helft der bevolking van lieverde tot de vrije kerken ging behooren, in het vorstendom Wales waar de meerderheid der bevolking aan de Episcopale Staatskerk den rug toekende, bleef het privilege der staatskerk jaar in jaar uit gehandhaafd.

Het is begrijpelijk dat dit den leden der vrije kerken begint te verdrieten. Zij willen ook gaarne dat Ierland „Home rule" zelfregering krijgt, maar nu het steeds meer blijkt dat het staatsgeld, tot onderhoud der Episcopale kerken gegeven, gebruikt wordt om het volk te leiden in Roomsche paden, en alzo een contra-reformatie in het leven te roepen, verlangt men dat het kerkelijk vraagstuk in de eerste plaats aan de orde gesteld worde.

Het optreden van den heer Keesit heeft daartoe niet weinig medegewerkt. De manier van doen van dien Londenschen heer moge onlebbelijk zijn, maar hem komt de eere toe, dat hij het Engelsche volk heeft laten zien, hoever men in de Episcopale kerken op den weg der contra-reformatie gevorderd is. Althar gewaden, kruisen, wjerokvaten, het bedienen van de mis, beelden van de maagd Maria, enz., zekten de ergernis van den heer Keesit en van zijne volgers, die zich in luide protesten openbaarden. Daardoor werd de vraag aan de orde gesteld: „mag men van staatswege de Episcopale kerk blijven onderhouden, wanneer hare predikanten zich niet houden aan den regel die door den staat voor haar zijn voorgeschreven?"

De bisschop van Londen antwoordde op de klachten van Keesit, dat wanneer hij in de eene parochiale kerk niet eene godsdienstoefening naar zijn smaak kan volgen, hij wel in eene andere datgene zou vinden wat hij zocht. Daardoor bewees deze groot waardigheids bekleeder, dat feitelijk in de Episcopale kerk ieder doet, of althans doen kan wat goed in zijn oogen is. Ook daaraan willen de Nonconformisten paal en perk stellen. Zij verlangen dat de Episcopalen zoalang zij de privileges hebben van de staatskerk, zich ook binnen de perken van het boek of common prayer, gelijk dit van staatswege is voorgeschreven, zullen houden.

WINKEL.

Voor Kinderen.

FEESTDAGEN.

Ons volk heeft een voorrecht, dat slechts weinigen bezitten, namelijk dat al eeuwen lang aan zijn hoofd vorsten staan uit hetzelfde geslacht, en dat dit stamhuis geerd en geliefd is door het volk, waarmee het heeft geleefd en lief en leed gedeeld.

Het Huis van Oranje behoort tot de oudste en edelste ter wereld, en is reeds meer dan drie eeuwen nauw met Nederland verbonden. Het heeft aan ons volk gegeven vorsten en helden, staatslieden en verdedigers, mannen en vrouwen waar we trotsch op zijn. Zoowel de Oranjes die regeerden als die van andere wijls land en volk dienden vormen tezamen een lange rij, waarop we met eerbied rief mogen, en bovenal met dank aan den Heere God.

Want — en ook dit kan lang niet van alle groote en vorstelijke lieden gezegd worden — zeer vele der Oranjevorsten en vorstinnen waren grooten der aarde, die zeer diep bogen voor Hem, door wien de koningen regeeren en die vernedert en verhoogt.

Wie heeft niet het schoone woord van Willem de eerste vernomen, dat we in Da Costa's lied weervinden

„Ik heb met den Heer der Heeren Een vast verbond gemaakt."

Als prins Maurits op het slagveld van Nieuwpoort de overwinning heeft behaald knielt hij neer en dankt God, die ook het lot des strijds beslist. Als Frederik Hendrik verneemt op wat wonderdage wijs de stad Wezel is bemachtigd, en zoo het land uit den dood geroep, roept hij den boete toe. „O mijn zoon, is het zoo, dan is het waarlijk een werk van God en niet van menschen."

En de dochter van denzelfden Frederik Hendrik, prinses Louise, met een Brandenburgischen vorst getrouwd, heeft om een heerlijk lied nagelaten, waarin zij 't uitsprekt hoe de Heere Jezus haar toeverlaat in is leven en sterven. Zoo zouden we kunnen voortgaan te

spreeken van den vromen Prins Willem IV, van Willem V, die de zonden des volks oorzaak noemde van het onheil dat Nederland overkwam, — maar genoeg. Al ware onze Oranjevorsten als wij allen, „zondige menschen", gelijk een hinner 't zelf uitdrukte, zoo menig hinner gaf den Heere de eer Zijns naams, en hield in nood en dood aan Hem vast.

Ettelijke jaren geleden scheen ons regeerend Oranjenhuis nabij de verdwijning. Onze Koning Willem III verloor, niet lang na elkander, zijn eenigen broeder prins Hendrik en zijn beide zonen Willem en Alexander.

Na al deze slagen heeft echter de Heere God ook weder blijdschap gegeven, toen nu achttien jaar geleden de tijd vernomen werd, dat een prinses was geboren, zij thans, zoo God wil, als onze vorstin zal ingehuldigd worden, Koningin Wilhelmina.

Toen prinses Wilhelmina tien jaar oud was stierf Koning Willem, en daar de dochter nog te jong was om hem op te volgen, werd een regentschap ingesteld, uit te oefenen door Koningin Emma, de moeder der jeugdige vorstin. Acht jaar heeft dit regentschap nu geduurd, en wij verlijden ons, wetend en ziende niet alleen hoe de Koningin-Regentes met wijsheid en eere heeft geregeerd, maar ook hoe de jeugdige Koningin door de zorg harer moeder is onderwezen, niet alleen in allerlei wijsheid voor dit leven, maar ook in de wijsheid die van boven is.

Zoo is er dan alle reden en oorzaak tot dank aan den Heere, den God onzer Vaders, dien God, welke ook hun kinderen niet verlaat, nu Hij ons den zegen geeft, waarvan ons de dagen spreken die op handen zijn. Het is goed dat we ons verheugen in de daden des Heeren en in Zijn Huis Hem den lof toebrengen, en met een verheugd hart feestvieren, nu des Heeren gunst en zegen ons wederom blijkt. Daarin moet groot en klein, jong en oud zich vereenigen, gelijk het ook oudtijds onder des Heeren volk was, en de blijde dagen die ons de Heere maakt, ook met een blijmoedig hart vieren. En dit kunnen zij wel 't best die, gelijk de groote Oranjevorst, ook het verbond hebben gemaakt met den Koning aller Koningen, en 't van Hem verwachten.

Er zijn veel liederen gemaakt, ook mooie, om te zingen bij gelegenheid der feesten, en de lezers kennen er zeker verscheidene. Laat hen niet vergeten de bede die we, in navolging van den psalm voor Salomo, op deze wijs zouden kunnen uitspreken:

„Geef, Heer, der Koningin uw rechten, En uw gerechtigheid Der Koningin, om Uw knechten Te richten met beleid. Dan zal zij al uw volk beheeren, Rechtsvaardig, wijs en zacht, En uw ellendigen regeeren Hun recht doen op hun klacht."

AAN VRAGERS.

W. B. — We kennen in onze geschiedenis maar één toestand, die met den jongsten meer bepaald te vergelijken is.

Toen namelijk in 1751 onze stadhouder prins Willem IV overleed, werd zijn gemalin prinses Anna aangesteld tot „gouvernante" dat is ongeveer hetzelfde als „regentes", om zoalang haar zoontje minderjarig zou zijn te regeeren.

Later kwam de zoon zelf aan het bewind, onder den naam van prins Willem V. Hier was dus ook de moeder regentes, juist als thans. Wel hebben er ook op andere tijden vorstelijke vrouwen gezag geoeft in de Nederlanden, maar die waren aangesteld door de reeds regerende vorsten, en dus eigenlijk stadhouderessen. Dertien waren Maria van Hongarije onder Karel V en Margaretha van Parma onder Philips II.

De gravinnen die hier geregeerd hebben, als Ada van Holland, Margaretha van Henegouwen, Jacobs van Beieren en Maria van Bourgondië, komen als vorstinnen der Nederlanden slechts op zeer betrekkelijke wijs in aanmerking. Immers over 't grootste deel van wat we nu Nederland noemen, regeerden zij niet. Hun gezag strekte zich hoogstens uit over het westen en zuiden des lands. Utrecht, Friesland, Gelderland en meer nog viel er buiten.

CORRESPONDENTIE.

C. C. — Een zeer deudelijke stamboom of liever stamtafel van het Oranjenhuis is die van K. Wielemaker, uitgegeven bij D. Huy te Middeburg. Er zijn er natuurlijk vele andere, maar deze heeft dit voor: 1, dat hij niet den vorm heeft van een boom, en daardoor duidelijker is, 2, dat met roode letters die namen zijn aangegeven, waarop allermeest de aandacht moet vallen. Zonder eenige kennis van de geschiedenis, zal men ook aan de beste stamtafel weinig hebben, doch als iemand er maar op let, dat het Oranjenhuis in ons land als regeerend optreedt met prins Willem (gestorven 1584); dat het mannelijk geslacht uitstierf met prins Willem III (1702), en dat de mannelijke lijn werd voortgezet in 't geslacht van Jan van Nassau (broeder van prins Willem I) toen in 1747 prins Willem IV aan 't bewind kwam, dan zal hij zich niet licht vergissen.

HOOGENBIRE.

Gerreformeerde Gezindheid.

Gerreformeerde Kerken.

BEROEPEN: Assen, W. W. Smitt, te Knijpe. — Helder, J. van den Berg, te Slidrecht. — Epe, J. H. Houtzagers, te Kootwijk. — Buitenpost, S. Bosma, te Wommels. — Onstwedder-Mussel, A. Genuchies, te Munsterkijl (Gr.). — Sneek, A. N. J. van Goor, te Hazerswoude. — Haastrecht, J. F. Jonkers, cand. — Arnhem, A. van der Linden, te Schoonduinje. AANGENOMEN: Onstwedde, B. J. Lamberts, te Sleen (Dr.). — Maasland, B. J. Berends, te St. Anna Parochie B.

BEDANKT: Kockengen, G. Elshove, te Schipluiden. — Oudshoorn, C. J. Binsbergen, te Loosdun. — Sneek, B. A. van Dijken, te Aalten. — Amstelveen, G. W. H. Eselink, te Zierikzee. — Aalsst, C. A. Jb. van der Bijl, te Doornspijk.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Wanneperveen, A. Kante, te Roijl. — Steenwijkerwold, A. de Visser, te Herwijnen. — Jaarsveld, W. Zijlstra, te Waddingsveen. — Naarden, A. Steyting, te Axel. — Anna Paulowna en Oude Niedorp, H. Vermaas, te Hensbroek. — Opperdoos, R. J. Aalberts, cand. — Assendelft, G. A. Lohman, te Boskoop c. a. — Rozenburg, W. H. H. Dijkman, te Breda.

AANGENOMEN: Naar Burgwerd, S. C. A. Rijnbeberg, te Buurmalsen. — Hoornsterwaag c. a., H. van Lankhuizen, cand. te Heteren.

BEDANKT: Oost- en West-Souburg, J. Hoekstra, te Heteren. — Amersfoort, W. de Lange, te Rhenen. — Pouderooyen en Loerstein, H. Snel, te Garmieren. — Aartsvoord, P. H. Kapteyn, te Otterleek.

Advertentien.

ONDERTROUTD:
Ds. J. G. MEYNE
Pred. te Rinsumageest,
EN
NINE INZONIDES.
Buitenpost, 4 Sept. 1898.

L. G. WEISZ & Co.,
Commissionairs in Effecten,
Prinsengracht bij de Prinsenstraat.
No. 157.
AMSTERDAM.

Afrikaner, wees Uzelf!
Romantische Schelisen uit Zuid-Afrika,
DOOR
A. J. VAN DER WALT,
te Gatsrand (Z. A. R.).
Prijs f 1.75. — Gebonden f 2.25.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
AMSTERDAM.
PRETORIA.
HÖVEKER & WORMSER.

PIANINO C. BECHSTEIN!
CARL ECKE en FLEYEL,
zeer weinig gebruikt, billijk ter overname, te Amsterdam, 193 Heerengracht.

Zestig uitgesogte
Afrikaanse Gedigte,
VERZAMELD DOOR
F. W. REITZ,
(Oud-Präsident van den Oranje Vrijstaat).
MET 19 ILLUSTRATIËN.
VAN
WILLEM STEELINK.
Prijs f 2. In fraaien stempelband f 2.50.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
AMSTERDAM.
PRETORIA.
HÖVEKER & WORMSER.

Vereeniging ter bevordering van Christelijke Lectuur.

Lidmaatschap jaarlijks f 5.—, waarvoor men voor minstens f 5.— ontvangt en bovendien uit het fonds der Vereeniging gratis voor f 5.— aan boeken bijkleeft.

In 1898 verschenen reeds:

C. W. H. v. d. POST, Piet Uys. f 1.20
(Gebonden f 1.50).

F. BETTEX, Natuur en Wet. „ 2.75
(Gebonden f 3.40). f 3.95

Een nieuw werk ter waarde van f 1.90
is ter perse, zoodat de leden in 1898 voor f 5.85

aan nieuwe boeken ontvangen, behalve de f 5.— ter hinner keuze.

Voor BETTEX, Natuur en Wet, zie men de recensien in De Herauld, De Bazuin, De Standaard enz.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
AMSTERDAM.
PRETORIA.
HÖVEKER & WORMSER.

GEREFORMEERD GYMNASIUM, TE AMSTERDAM.

Het laatste TOELATINGS-EXAMEN voor den Cursus 1898—1899, zal D. V. worden gehouden Dinsdag 13 September, des voormiddags 9 uur, in het gebouw Keizersgracht 495. Op dien zelfden dag zullen de her-examens worden gehouden.

De rooster voor den nieuwen Cursus is van 6 September af, tegen betaling van 10 Cent, verkrijgbaar bij den Concierge. Programma's in den boekhandel van HÖVEKER & WORMSER, Kalverstraat bij het Spui, à 25 Cent.

Dr. J. WOLTJER,
Præc.-Curat.

(Herplanting wegens misstelling.)

TEEDERE ZAKEN.

Een debat over het prostitutie-vraagstuk in de Zuid-Afrikaansche Republiek

MET
DR. F. VREDENRIJK ENGELBURG,
Editor van „De Volksstem",

DOOR

C. SPOELSTRA,
Ned. Hov. Predikant te Pretoria.

Derde vermeerde drak. — Prijs f 0.90.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
AMSTERDAM.
PRETORIA.
HÖVEKER & WORMSER.

SABANRAB.

Bestel geen Schemerkalender voor U kennis hebt gemaakt met BARNABAS. Zie proefschild en bericht van uitgave.

EXCELSIOR.

Geïllustreerd Tijdschrift voor Noerlands Volk,
ONDER REDACTIE VAN

A. J. HOOGENBIRK
en
J. A. WORMSER.

Prijs per jaargang (12 Hrs. à 16 pagina's en 12 Hrs. à 8 pagina's) f 3.50.

INHOUD van het Nr. van 21 Augustus 1898:
Een oordeel Gods. — Melaschheid. — De pachthoeve, V. — De heilige krokodillen van Maggipir. — Onze leerstafel.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
AMSTERDAM.
PRETORIA.
HÖVEKER & WORMSER.

P. VAN ELJK, Firma JOHANNES KRAMER & Co DAM 15-17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS
Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIËN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO 1/2 pCt. onder prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Verschenen: Door Mij regeeren de Koningen.

Inleiding op de plechtige ure des gebeds, ter gelegenheid van de aanvaarding der regeering,

VAN
HARE MAJESTEIT
Wilhelmina Helena Paulina Maria,
KONINGIN DER NEDERLANDEN,
DOOR
J. H. FERINGA.
Prijs f 0.35.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
AMSTERDAM.
PRETORIA.
HÖVEKER & WORMSER.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering.

Gevestigd te AMSTERDAM, Keizersgracht 729.
Maatschappelijk Kapitaal: Een Millioen Gulden.

Commissarissen:
Mr. TH. HEEMSKERK, L. J. S. VAN KEMPEN, H. W. VAN MARLE, Jhr. Mr. A. F. DE SAVORNIN LOHMAN, J. E. N. Baron SCHIMMELPENNING VAN DER OYE
Directoren: H. J. VAN VULPEN en H. SERET.

De Maatschappij sluit alle soorten verzekeringen
KAPITAAL en LIJFRENTE tot elk bedrag.

A. DE ROODE & Co.,
(SCHIEDAM, Opggericht 1878.)

Oleïne en Loog.
FABRIKANTEN VAN
Zeepoeder en Vloegmeel.
Prima qualiteiten, concurrerende prijzen)

Admissie-Examen.

Het eerstvolgend examen ter toelating tot de lessen aan de Vrije Universiteit gegeven, zal D. V. worden afgenomen DINSdag 20 SEPTEMBER. Hun, die zich daaraan wenschen te onderwerpen, wordt verzocht, zich met opgave van ouderdom, woonplaats en der faculteit, waarin zij wenschen te studeren, schriftelijk aan te melden bij den ondergeteekende, vóór of op Dinsdag 13 September.

Daarbij worde herinnerd aan het volgende Senaatsbesluit betreffende het Hebreeuwsch: „Aan hen, die tot de colleges in de Hebreeuwsche taal en de Bijbelsche antiquiteiten wenschen te worden toegelaten, zal, na gunstigen uitslag van het Admissie-Examen, een afzonderlijk examen worden afgenomen in de eerste beginselen der Hebreeuwsche taal, waaruit zal moeten blijken, dat de candidaat met behulp van het woordenboek een paar verzen Hebreeuwsch grammatisch kan ontleden en vertalen. Aan dit examen moeten zich onderwerpen allen, die tot de colleges in de Hebreeuwsche taal en de Bijbelsche antiquiteiten wenschen te worden toegelaten, dan ook zij, die met gunstigen uitslag het eindexamen aan een Gymnasium of voor de Staatscommissie hebben afgelegd."

De de. der. H. f. f. f.
Dr. J. WOLTJER.

F. LION CACHET.

Een jaar op reis
in dienst der Zending.

Mel 80 ILLUSTRATIËN en KAARTEN.
Prijs f 5.25.

In fraaien stempelband f 6.75.

BOEKHANDEL
VOORHEEN
AMSTERDAM.
PRETORIA.
HÖVEKER & WORMSER.

Onze Oranjevorsten,

DOOR
F. VAN RIJSENS.

Leeraar aan de Rijk's Hoogere Burgerschool en Arrondissements-schoolopziener te Groningen.

MET PORRETRETTEN VAN
Prins Willem I, Prins Maurits, Prins Frederik Hendrik, Prins Willem II, Prins Willem III, Prins Willem IV, Prins Willem V, Koning Willem I, Koning Willem II, Koning Willem III, Koningin-Regentes Emma, Koningin Wilhelmina.

Prijs gebonden f 1.60; ingenaad f 1.40.

BEOORDEELINGEN:

„De aanstaande Inhouding deed een vloed van Oranje-literatuur opkomen, hoog van tint, meer gerimpeld dan statig golvend, eerbiedig dan noch dijk. Nu, dit was steeds Hollandsche usantie. Energië is de uiting van den volksgeest bij zulke gebeurtenissen gemeenlijk niet, en quantiteit wil dan goed maken wat in kwaliteit minbabeende kracht bezat."

Ook over onze Oranjevorsten is deze maanden rusteloos geschreven, nog eens en nog eens weer hetzelfde na- en oververteld, ook wel in vlotte, soaal niet vloeiende verzen gezongen.

Wij men nu onder dezen vloed schrifturen althans een enkel geschrift over onze Oranjevorsten hebben, dat bijvondende waarde bezit, laat men dan Van Rijzens „Onze Oranjevorsten" nemen, dat bij Wolters te Groningen het licht zag.

Dit is wetenschappelijk geheel op de hoogte. Het is beknopt in den vorm. Het is deftig en toch boeiend van stijl. En al is de schrijver een der onzen niet, toch is hij zoo historisch, en zoo eerlijk onpartijdig, dat zijn getrouwe, en zoo eerlijk onpartijdig, dat zijn getrouwe, voorstelling van onze Oranjevorsten zoo goed als van den aanbegin tot den einde in ons kader past." (De Standaard, 10 Aug. '98.)

Goed geschreven, d. w. z. met kennis en tevens onderhoudend, warm van toon, en ook — dit strekt den uitgever tot eer — kenrig van vorm, zal dit boekje een der beste blijken welke in

BOEK- en Courantdrukkerij: DE ROEVER KRÖNER & BAKEL, Amsterdam

Dit bla
Bijdrage
dit bla
aan de
Inzending
kunnen
voor

„Oj

De vuur
per heeft
geringe ge
zijn, juist
Johannes
woord, een
ren der n
vrouwen g
dan hij.

Reeds v
met den H
levens was
eerekrone
grootste pr
Eeuwenl
onder Isra
na Malac
staan. God
meer voor

En nu
God weer
in dien J
stroomende
zijn aangrij
machtig we
zoo raakte
der vaderen
de hoogte
gezantschap
man af te

En indic
dag leert,
licht tot
hoe na m
gelegen on
te eigeinen.
Maar Jol
die verleid
kloek en
de stem de
van Jesaja

Nog m
die daarop
weest zijn.
Juist in
punt zijner
de Farizee
doopt te
Heere Jezu
het vloesch
Jezus gaat
tiger, profet
Johannes.

zich van J
zijn edelst
zoon van
ten hem, e
gen. Zijn
nieuwen loe

En wat,
van het W
kerkgebouw
nieuwen an
is dat „ve

Toen de
zetten, was
en het Boed
zij lieten de
gestoort. H
dat zij de k
het binnenl
hebben zij n
als Rome's
onder de B

Nadat zij
gebouwd ha
bisdom Cole
de Monterio
onder de T
visschers aa
dat volen zi
volgvingen v
landers, ste
er 600—704
Jafna door
Roomsch Cl

In het zui
zoo voorspo